కోరికలే గుర్రాలయితే

— ఆరుద్ర

1943లో రాయల్ ఇండియన్ విమాన శాఖలో పనిచేస్తూ పసిఫిక్ మహా సముద్రంలో ఒక విమాన ప్రమాదంలో ఎవరికీ తెలీకండా పోయాం ఇద్దరం. మేము సముద్రంలో పారాచూట్‌లతో దిగి, చాలా దూరం ఈది, కన పడ్డ ఓ దీవికి చేరుకున్నాం. ఆ దీవి నిర్మానుష్యం గా వుంది. బహుచిన్నది. ఆ దీవిలోంచి బైట బడి నాగరక ప్రపంచాన్ని చేరుకోవాలని మేము చేసిన ప్రయత్నాలన్నీ వృథా అయినై. నాల్గు వైపులా ఘోషపెట్టూన్న మహాసముద్రమయ్యె! మేము ఏ దిక్కున ఉన్నామో తెలిసినా, ఎటు పోవాలో తెలీటంలేదు. ఇక నిరాశ చేసుకుని, ఇద్దరం మిత్రులమూ, ఆ దీవిలోనే జీవితాన్ని గడ పడానికి నిశ్చయించుకున్నాము. ఏదైనా ఓడ ఎప్పటికన్నావొస్తే బైటపడ వచ్చనే ఆశ మా ప్రాణాల్ని ఎప్పటి కప్పుడు నిలబెడ్తూవొచ్చింది. ఆ దీవిలో దొరికే అడవిమేకల్నీ, దుంపల్నీ తింటూ, మా పారాచూట్‌లనే తాత్కాలికంగా డేరాల్లో బిగించి వాడుకుంటూ, కొద్ది కాలానికి గట్టినివాసా లేర్పరుచుకున్నాం. ఇట్లా ఎన్నేళ్లు గడిచాయో తెలీదు. ఒకరోజు ఉదయం నా స్నేహితుడు తన దగ్గరఉన్న దూరదర్శినితో మామూలుగా సముద్రం వేపు చూస్తున్నవాడు, ఎగిరి గంతేసి, 'రాజా, రాజా, ఇటుచూడు. ఏదో ఒక ఓడ ఇటువేపే వొస్తోంది. మనం కాస్త సంజ్ఞచేస్తే మనని గుర్తించవొచ్చు' అన్నాడు చాలా ఆదుర్దాగా. అట్లాగే ఇద్దరమూ, రెండు గుడ్డల్ని జండాల్లాగా పైకి ఎగరేసి ఊపాము, రెండు గంటలసేపు. మా అదృష్టంకొద్దీ, ఆ ఓడ దీనికి రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో ఆగి, మా వైపు చిన్నపడవ నొకదాన్ని పంపింది. నామిత్రుడు ప్రకాశరావు దూరదర్శినితో ఆ ఓడ ఏ దేశపుదో పరీక్షిస్తూ సంతోషంతో వెర్రికేక వేసాడు.

'ఏమిటిరా అది?' అని అడిగాను వాణ్ణి.

'నువ్వేచూడు' అంటూ దూరదర్శిని నాచేతి కిచ్చాడు. అట్లానే దూరదర్శినిలో చూశాను. ఆ ఓడమీద ఇంగ్లీషులో, సంస్కృతంలో, తెలుగులో, 'మాంచాల' అని పెద్ద అక్షరాల్లో ఉన్నది. ఆ పేరుకింద 'ఆంధ్రారిపబ్లికు' అని చిన్న అక్ష రాల్లో వ్రాసివుంది. ఓడమీద కొత్తరకం జండా ఒకటి ఎగురుతోంది.

తర్వాత అరగంట కల్లా మా సరంజామాతో ఓడలో అడుగుపెట్టాం. ఓడలో వాళ్ళంతా ఆంధ్రులు; చెదురుగా ఒకరిద్దరు యూరోపియన్లు, ఇద్దరు తమిళులూ, ఒక గుజరాతీవాడూ, ప్రయా ణం చేస్తున్నారు. ఓడలో అడుగుపెట్టిం దగ్గర నించీ, తెలుగుదేశంలో ఉన్నట్టే ఉంది. కొంత సేపటికి మాకొక పెద్దమనిషి పరిచయమైనాడు. ఆయన విశాఖపట్నం హార్బర్‌లో ఏదో ఉన్నతో ద్యోగిట. మేము ఆదుర్దాగా ప్రశ్నలవర్షం ప్రారం భించాం. ఆయన మా దురదృష్టం విని చాలా విచారపడ్డాడు. బహుఆదరంగా సమాధానా లివ్వ సాగాడు.

'ఇండియాకు స్వాతంత్రం వొచ్చిందా?'

'ఆహా!'

'బ్రిటిష్‌వాళ్లు వెళ్ళిపోయారా? మన నాయ కులు దేశం ఏకఖండంగా ఉండాలన్నారు గదా? ఆంధ్రారిపబ్లికు విడిగా వుంటానికి ఎట్లా అంగీ కరించారు?'

'నెమ్మదిగా వినండి. మన నాయకులు స్వాతం త్ర్యం వొచ్చాక చాలరోజులవరకు,ఆంధ్రరాష్ట్రా నికే అంగీకరించారు గాదు. ఆంధ్రులు ఒప్పుకోక,

చివరికి అన్ని రాష్ట్రాలూ విడిపోయి, ప్రత్యేక రిపబ్లికులైనాయి.'

'అయితే జిన్నాగారి సంగతేమిటి?' ప్రకాశరావు అడిగాడు ఉత్సాహంగా.

'మరిచిపోయినాను. వాళ్లు మొదటనే విడిపోయారు, పాకిస్తాను సంపాయించుకుని.'

'ఇన్ని ముక్కలుగా దేశం విడిపోతే, బలహీనం గాదా?' నాది మొదట్నుంచీ ఇదే ధోరణి. ఆఫీసర్ గారు నవ్వాడు భావగర్భితంగా.

'పొరపాటు పడుతున్నారు. విడిపోయినంత మాత్రాన, కత్తితో నరికినట్టు ముక్కలైందనా అర్థం? ఏ రిపబ్లికు కారిపబ్లికు బలీయమై మిత్రత్వసంధులు చేసికొని, చాలా బలమైన కేంద్రాన్ని స్థాపించుకున్నాయి. ఇప్పుడు భారత దేశం ప్రపంచంలోనే బలమైన రాజ్యాల్లో రెండవది.'

'అయితే యునైటెడ్ రిపబ్లిక్స్ ఆఫ్ ఇండియా అయిందన్నమాటా?' ఇంకా వందల ప్రశ్నలు వేశాం. ఆయన అన్నిటికీ ఓపికగా ఒక్క జవాబే ఇచ్చాడు, 'మీరు ఆంధ్రదేశంలో దిగాక అనేక ప్రశ్నలు తీరిపోతాయి' అని.

౨

కాకినాడ హార్బరులో ఓడ దిగాం. అది కాకినాడ హార్బరని ఓడలోవాళ్ళు చెప్పబట్టి తెలిసింది. పెద్దపెద్ద మేడల్నీ, ఫ్యాక్టరీల్నీ, నవీనపద్ధతితోటి నిర్మించబడ్డ హార్బరునూ చూసేప్పటికి ఇదేనా కాకినాడ అనిపించి సంతోషంతోటి కంపించి పోయాం. మేము దిగీదిగటంతో, కష్టమ్స్ వ్యవహారాలు ముగించుకుని ఊళ్ళోకి బయల్దేరాం. పోతూపోతూ మాఓడ పరిచయుణ్ణి కొన్ని వివరాలడిగాం. ఆయన మా ఆదుర్దాకి నవ్వి 'మీరేమీ కంగారు పడవద్దు. మీరే సమాచారం కావాలన్నా ఊళ్లో స్టేట్ ఇన్ఫర్మేషన్ బీరో మీకు సహాయంచేస్తుంది. వెళ్ళండి' అన్నాడు.

సిటీలో అడుగు పెట్టిందగ్గిరనుంచీ మా పని కొంచెం తికమక అయినా, ప్రతిపోలీసు, మాకు చాలా సహాయంచేశాడు. మేము అడిగిన ప్రతి వివరమూ చెబుతూ, విసుక్కోకుండా మాకు దోవలు చూపాడు. మా ఆశ్చర్యానికి మేరలేదు! ఎంతమార్పు! ఇదివరకు పోలీసుఅంటే 'దండన' అని అర్థం. ఇప్పుడో- ప్రజాసేవకుడు! అంతే కాదు. కాకినాడ నిండా ట్రాములు, బస్సులు; రోడ్లన్నీ, ప్రతిసందుగూడా సిమెంటుతో నిర్మించారు. ప్రతిమేడా సిమెంటు కాన్క్రీటుతో, ఉక్కుతో నిర్మించారు. పదంతస్తుల్నుంచి, ఏభై అంతస్తులికి పెరిగిపోయాయి మేడలన్నీ. ఇద్దరు మిత్రులమూ, ఓహో అనున్నాం. అల్పాహారం అయింతర్వాత, స్టేట్ బస్సులో ఇన్ఫర్మేషన్ బీరోకి వెళ్ళాం.

అదొక పెద్ద ఇరవై అంతస్తుల భవనం. ప్రభుత్వ కార్యాలయాలన్నీ ఈ భవనంలోనే ఉన్నాయి. ఈ భవనంపైనికూడా మేము ఓడమీద చూసిన లాంటి జండా ఒకటి ఎగురుతోంది. మాకు ఆ జండా ఏమిటో తెలీక, ఇన్ఫర్మేషన్ బీరో ఆఫీసర్ని అడిగాం. ఆయన నెమ్మదిగా శాంతంగా చిరునవ్వునవ్వి, గర్వంగా 'అది మన తెలుగుజండా, మన రిపబ్లికు ఆమోదించిన తెలుగు పతాక' అన్నాడు.

నా మటుకు నేను, తెలుగుతనంతో, నా జండా అనే మమకారంతో ఆ పతాకముందు మోకరిల్లాను. నా పూర్వుల్ని, నా ఆప్తుల్ని, నా గత వేలయేండ్ల చరిత్రనీ కళ్ళముందు చూసినట్టయి, కళ్ళవెంట నీళ్లు తిరిగాయి. ప్రకాశరావుకూడా మమకారంతోటి, తెలుగుతనం తోటీ కంపించి పోవటం చూశాను.

ఇన్ఫర్మేషన్ ఆఫీసర్ మా చరిత్రంతా విని, 'ఇప్పుడు మీ కే భోగట్టా కావాలో చెప్పండి. సాధ్యమైనంతవరకు మీకు సాయపడగలను' అన్నాడు.

'తెనాల్లో మా నాన్నా అన్నయ్యా వాళ్లూ ఉండాలి. ఇప్పుడు వాళ్లున్నారో లేదో, ఉంటే ఎక్కడ ఉన్నారో కాస్త చెప్పండి కనుక్కొని' అని అడిగాను. ప్రకాశరావు 'మావాళ్లు బెజవాడలో వుండాలి. వాళ్ల సంగతి కావాలండీ' అని అడిగాడు.

ఆఫీసర్ గారు ఒకక్షణం ఆలోచించి, మా దగ్గిర మావాళ్ల పేర్లూ అవీ అడిగి తీసుకుని, 'మీరు ఇక్కడే వుండండి. తెనాలికీ, విజయవాడకీ ఫోన్ చేసి కనుక్కుంటాను. మీవాళ్లుంటే, అక్కడ ఇన్ఫర్మేషన్ ఆఫీసులకి పిలిపిస్తాను. మీరే సరాసరి మాట్లాడుకోవచ్చు' అని లోపలిగదిలోకి వెళ్లాడు. మేము, ఆయన వొచ్చేవరకూ, గదిలో పరిచిన

రత్నకంబళం ఖరీదూ, గోడలకు వేళ్లాడుతున్న విలువైన సిల్కు తెరల ఖరీదులూ అంచనావేస్తూ కూర్చున్నాను.

అరగంటకల్లా ఆయనవొచ్చాడు. రావటంతోటే నావైపు తిరిగి 'మీవాళ్ళు తెనాలిలోనే ఉన్నారండి. మీనాన్నగారు కాలంచేశారట. మీఅన్నయ్యగారున్నారు, వారితో పదినిమిషాల్లో మాట్లాడవచ్చు ఫోనులో' అనేసి, ప్రకాశరావు వైపు తిరిగి, 'మీ తమ్ముళ్ళిద్దరూ, చెల్లెలూ, ఆమె భర్తా విశాఖపట్నంలో ఉన్నారట. మీ పెద్ద తమ్ముణ్ణి మీతో మాట్లాడ్డానికి పిలిపిస్తున్నాను. ఫోనులో' అన్నాడు. మాకు ఇదంతా నిజమో, కలో బోధపడలేదు. ఇంత కొద్ది వ్యవధిలో ఇన్నిసంగతులు ఎట్లా తెలిశాయూ అని నా నరాలు ఆశ్చర్యంతో కొంకర్లు పోతున్నాయి. ఇదివరకు యూరోపులో, అమెరికాలో ఇట్లాంటి సౌకర్యా లుండేవని వినేవాణ్ణి పదినిమిషాలకల్లా లోపల గదిలోకి వెళ్లాం. ఆ గదంతా నా కేమీ అర్థంకాని యంత్రనిర్మితంగా ఉంది. ఆఫీసర్‌గారు మా ఇద్దర్నీ రెండుఫోనుల దగ్గరకి తీసుకెళ్లి కూర్చోపెట్టి ప్రకాశరావుచాత, 'విశాఖ 023' నెంబర్ డయల్ చేయించి, నా చాత 'తెనాలి 023' డయల్ చేయించాడు. రిసీవర్ చేతికి తీసుకున్నాను. నా కెదురుగుండా రేడియోవంటి ఒక యంత్రం ఉన్నది. దాని పై భాగంలో ఉన్న అద్దపు తెరమీద, మా అన్నయ్య రూపం కనపడ్డది. ఆ క్షణంలోనే నా చెవులో, 'హలో రాజా, ఎప్పుడొచ్చావు, ఎక్కడ ఉన్నావు...'అంటున్నాడు మా అన్నయ్య. ఇది టెలివిజన్ కాబోలు ననుకుంటూ 'నేనే నన్నాయి' అన్నాను. తర్వాత రెండు నిమిషాలు నోట మాట పెగల్లేదు.

3

మరునటిరోజు ఉదయం 8 గంటలకల్లా ఆంధ్రా రిపబ్లికన్ ఎయిర్ సర్వీసు విమానాల్లో నేను ఇటు తెనాలికీ, ప్రకాశరావు అటు విశాఖపట్నానికీ బయల్దేరాం, మళ్లీ కలుసుకుందామని సెలవు తీసుకుని. ముప్పావుగంట ప్రయాణం తర్వాత దుగ్గిరాల విమానాశ్రయంలో దిగాను. మా అన్నయ్యా, ఆయనకొడుకు లిద్దరూ విమానాశ్రయానికివొచ్చారు నన్ను తీసుకువెళ్ళడానికి. అందరం మా అన్నయ్య వొచ్చిన చిన్నకారులో ఇంటికి బయల్దేరాం. దారిలోనే ప్రారంభించాను నా సందేహా లడిగేందుకు.

'తెనాలి ఇదేనా ?' నా మొదటిప్రశ్న అది.

'అవును. ఇటు దుగ్గిరాలవరకూ, అంతా కలిసిపోయింది రాజా' అన్నాడు అన్నయ్య.

'ఈకారు ఎవరిది అన్నాయి ?' అని అడిగాను. ఓప్లీడరుగుమాస్తా కారు ఎట్లా కొనగలడని.

'నాదే రాజా!' అన్నయ్య గర్వంగా అన్నాడు.

'కారు చాలా ఖరీదుకదూ ?' ఆశ్చర్యంగా కనుక్కున్నాను.

'ఎబ్బే, 300 రూపాయలు పెద్ద ఖరీదు' నవ్వాడు అన్నయ్య.

'నిజమా ?'

ఇంతలోనే కారు ఆగింది. ఇంట్లోకి అడుగు పెట్టాను. ఎంత మార్పు! వెనక ఓ పూరింట్లో ఉండేవాళ్ళం. ఇప్పుడు ఒక మేడలో, అన్ని ఆధునిక సౌకర్యాలతోటీ, ఓచిన్నసైజు జమీందార్లే ఉన్నాడు అన్నయ్య.

ఆరాత్రి భోజనాలయాక, మేడమీద కూర్చుని మా అన్నయ్యతో బాతాఖానీ ప్రారంభించాను.

'అయితే అన్నాయి, ఇంత మార్పూ, ఇంత సంపదా, ఆంధ్రదేశానికి ఎట్లా సంభవమైంది ?'

'నువ్వు పిచ్చివాడివిరా, నీకు 1943 మనస్తత్వం పోలేదు ఇంకా.'

'అది సరే నన్నాయి, ఇంతకీ ఏంజరిగిందో చెప్పు.'

'అన్ని రాష్ట్రాలూ, ప్రత్యేక రిపబ్లికులుగా విడిపోగానే దేనిసంపదని అది అభివృద్ధి పర్చుకో సాగింది. అట్లాగే తెలుగుదేశమూనూ. మొట్టమొదట, అదివరకు బుట్టదాఖలైన ప్రాజెక్టుల ప్లానులన్నిట్నీ బయటికి తీసి నిర్మించటానికి పూనుకున్నారు.'

'ఎవరు?'

'అధికారంలో ఉన్న కాంగ్రెసు నాయకులే.'

'ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి బోలెడుడబ్బుకావాలి గదా, ఎట్లా? కేంద్రంవారు ఇచ్చారా?'

'డబ్బుకేం? ఆంధ్రులకి డబ్బులేకనా, కేంద్రం వారిచ్చేందుకు? ప్రాజెక్టుల నిర్మాణానికి పూనుకుంటూ, ఆంధ్రరిపబ్లికు ప్రభుత్వం, ప్రజలకి

ఓ విజ్ఞప్తి చేసింది, ప్రతి తెలుగువాడూ తలా కొంత ఇవ్వాలని. మూడోరోజుకల్లా బోలెడు తెలుగురూపాయలు పోగైనాయి.'

'ఎన్ని ప్రాజెక్టులు కట్టారు?'

'మూడు పంచవర్ష ప్రణాళికల్లో, రామపాద సాగరం ప్రాజెక్టు, ఇంకా చిన్న చిన్న ప్రాజెక్టులూ తయారైనాయి. దీంతో దేశంలో అదనంగా, వెనక బంజరుగా పడివున్న పాతిక లక్షల ఎకరాల భూమి పచ్చని పొలాలైంది. ఇదేకాకుండా, ఎక్కడెక్కడ ఏమేం గనులున్నాయో వెతికి తవ్వసాగారు. ప్రాజెక్టుల్లో తయారయ్యే విద్యుచ్ఛక్తితో ఆంధ్రభూమి యావత్తూ, ప్రతిపల్లెటూరు దీపాలమయమైంది. ప్రసిద్ధమైన కర్మాగారాలు వెలిశాయి. పొలాలన్నీ ట్రాక్టర్లతో నిండాయి.'

'అయితే ఏ అమెరికాలాగో, ఫ్రాన్సులాగో తయారైందంటావు. భారీయంత్రాలు ఎట్లా వొచ్చినాయి?'

'మొదట విదేశాలనించే తెప్పించారు. ఇప్పుడు అన్నీ ఇక్కడే తయారౌతున్నాయి. మన విజయవాడ ఇప్పుడు ప్రపంచ పారిశ్రామిక నగరాల్లో ఒకటి; పెద్దనగరాల్లో మూడోదీను!'

'మరి బొగ్గు, పెట్రోలు ఎట్లా ?'

'రైళ్ళన్నీ చవకగా వొచ్చే విద్యుచ్ఛక్తితో వస్తున్నాయి. సింగరేణి బొగ్గు గనులనించి, పుష్కలంగా బొగ్గు లభిస్తోంది. పెట్రోలూ, తరుగుబొగ్గూ విదేశాలనించి వొస్తాయి.'

'సొంత సైన్యంకూడా ఉందా తెలుగు రిపబ్లికుకి ?'

'ఉంది. సుప్రసిద్ధమైన నావికాబలం, వైమానిక బలం, అన్నిరకాలైన మిలిటరీబలాలూ ఉన్నాయి మనకి. వీటన్నిటికి తోడు, ఇతర రిపబ్లికులతోటి మైత్రి ఒక అభేద్యమైన బలం.'

'అయితే అన్నాయి, ఇదివరకు హిందీ దేశ భాష కావాలనేవారు గదా, హిందీ ఏమన్నా నిర్బంధమా ?'

'ఏమీలేదు. మన విజయవాడ, రాజమహేంద్రవరం, నెల్లూరు, కాకినాడ, రాయలసీమ, విశ్వవిద్యాలయాల్లోనూ, ఇతర కళాశాలల్లోనూ, ప్రపంచ భాషలన్నీ నేర్చుకోవచ్చు; తెలుగు ఒక్కటే తప్పని సరిగా రావాలి. నిజం చెప్పాల్సివొస్తే వెనక, ప్రపంచానికి ఫ్రెంచి సాహిత్యం ఎంత గొప్పగా వుండేదో, ఇవ్వాళ తెలుగు సాహిత్యం ప్రపంచానికి అంతగొప్పదైంది.'

'అంతా సరేగాని, ఇంత మార్పురావటానికి, అదివరకుకన్న ఇప్పుడున్న అవకాశాలేమిటంటావు ?'

'ఏముంది రాజా ! విదేశీ క్షవరం ఒదిలినా, ఉత్తరాది క్షవరం ఉన్నన్నాళ్లూ ఆంధ్రజాతి ఒకటి ఉన్నదన్న సంగతే ప్రపంచానికి తెలిసింది కాదు; ఆంధ్రజాతి విడిపోయి, తన కాళ్ళమీద తానునిలబడి, తనసంపదని అభివృద్ధిచేసుకో నారంభించగానే ప్రపంచమే విస్తుపోయింది. ఆంధ్రదేశం ఒకప్పుడు కరువులతో మాడింది; కేంద్రం వారు దయదలిస్తే కాసిని గోధుమలు వొచ్చేవి; ఇప్పుడో ? తెలుగుగడ్డనించి, తెలుగువారు తమకు పోను మిగిలిన బియ్యం, గోధుమలు ఇతరదేశాలకి సప్లయిచేస్తున్నారు.

'ఇంతకీ, తనకాళ్ళమీద తాను నిలబడి ఇంత సిరిసంపన్నమైందంటావు ?'

'సరిగ్గా అదే.'

రేయుంబవలును వ్యాకరణములను, నిఘంటువులను, ప్రాచీకావ్యములను వల్లించుచుండుటచేత నూనెకు నష్టియేగాని కవితకు బుష్టిలేదు. తన మనసున నెన్నియో భావములు ప్రభవిల్లకున్న నితరుల మనసులలో భావములుప్పతిల్లఁజేయుట యెట్లు? కట్టెవారిన కోవిదులకన్న లోకవాసనల ననుభవించి యానందించువారు మేలు.—రామలింగారెడ్డి